خون
فصلنامه پژوهشی
دوره ۱۷ شماره ۳ پاییز ۹۹ (۲۲۵-۲۱۸)

مقاله پژوهشی

عوامل مؤثر بر نگرش کارمندان زن دانشگاه علوم پزشکی تبریز در مشارکت برای اهدای خون

وحید مشمر[۱]، عبدالناصر مقدم دیزج هریک[۲]، بهناز شکوئی[۳]، سمیه داداشی[۴]، محمد اصغری جعفرآبادی[۵]، شهرزاد اردبیلی زاده[۱]، اکرم حسین‌پور[۱]، پریسا لطفی‌نژاد[۶]

چکیده

سابقه و هدف

برای ترغیب زنان به اهدای خون، باید باورها و عواملی که مانع اهدای خون در آن‌ها می‌شود شناسایی و بررسی گردد. هدف از این مطالعه؛ بررسی مشارکت زنان در اهدای خون با طرح پرسشنامه می‌باشد که نتایج حاصل می‌تواند جهت آموزش بهتر بانوان و رفع موانع بر سر راه اهدای خون آن‌ها مؤثر واقع شود.

مواد و روش‌ها

در یک مطالعه مقطعی، پرسشنامه توسط ۲۵۰ نفر از شرکت‌کنندگان تکمیل و اطلاعات وارد نرم‌افزار SPSS ۲۶ شد. با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس یک طرفه و رگرسیون، تجزیه و تحلیل آماری انجام شد.

یافته‌ها

۹۳/۶٪ افراد، مشارکت در نجات جان بیماران را عامل مؤثر در امر اهدای خون و ۸۱/۲٪ افراد، ابتلا به کم خونی را به عنوان موانع عدم مشارکت عنوان نمودند. متغیر آگاهی از شرایط اهدای خون با عوامل مؤثر در اهدای خون رابطه معکوس و معناداری داشت ولی امتیاز موانع با مشارکت رابطه معناداری نداشت(p=۰/۰۰۳). بر اساس نتایج آزمون T مستقل، ارتباط وضعیت تأهل با امتیاز آگاهی، امتیاز موانع عدم مشارکت در اهدای خون و امتیاز عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون با تاهل ارتباط معناداری نداشتند. نتایج تحلیل واریانس نشان داد سطح تحصیلات با امتیاز آگاهی ارتباط معناداری نداشت اما با امتیاز موانع عدم اهدای خون رابطه معکوس و معناداری نشان داد(p=۰/۰۱۷).

نتیجه گیری

با توجه به موانع اعلام شده و روابط حاصل در یافته‌های این مطالعه برای مشارکت در امر اهدای خون، فرهنگ‌سازی صحیح پیرامون فرآیند اهدای خون می‌تواند راه‌کار مناسبی جهت ترغیب بیشتر و بهتر بانوان باشد.

کلمات کلیدی: **اهدای خون، زنان، نگرش، اهداکنندگان خون**

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۲۸
تاریخ پذیرش: ۹۹/ ۴/۱۶

۱- پزشک عمومی ـ مرکز تحقیقات انتقال خون ـ مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی ـ تبریز ـ ایران
۲- متخصص بیهوشی ـ مرکز تحقیقات انتقال خون ـ مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی ـ تبریز ـ ایران
۳- کارشناس ارشد بیوشیمی ـ مرکز تحقیقات انتقال خون ـ مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی ـ تبریز ـ ایران
۴- کارشناس ارشد ایمونولوژی ـ مرکز تحقیقات انتقال خون ـ مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون و اداره کل انتقال خون آذربایجان شرقی ـ تبریز ـ ایران
۵- متخصص آمار و اپیدمیولوژی ـ دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تبریز ـ تبریز ـ ایران
۶- مؤلف مسئول: PhD ایمونولوژی ـ دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و مرکز تحقیقات ایمونولوژی ـ تبریز ـ ایران ـ جنب بیمارستان شهید قاضی طباطبایی ـ کد پستی: ۵۱۶۵۶۶۵۸۱۱

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

مقدمه

خون سالم، از منابع ملی هر کشوری در راستای اهداف درمانی می‌باشد. برای اطمینان از تأمین خون سالم و دسترسی مؤثر به فرآورده‌های خونی، وجود داوطلبان آگاه و ایثارگر که بدون چشم‌داشت به طور مستمر خون اهدا می‌کنند، ضروری است. نیاز به خون نیاز حیاتی و دائمی است و نجات جان بسیاری از بیماران تالاسمی، هموفیلی و سایر بیماران نیازمند به خون و فرآورده‌های خونی، در سایه تأمین خون کافی و سالم است. اهمیت اهدای خون از آن جا مشخص می‌شود که خون و فرآورده‌های خونی باید به طور مستمر و به میزان کافی در اختیار بیماران نیازمند به خون قرار گیرد. بنابراین انتخاب اهداکنندگان سالم و آگاهی آن‌ها در رابطه با اهمیت این موضوع ضروری است، زیرا بدون مشارکت ایشان، تأمین خون و فرآورده‌های خونی سالم امری غیر ممکن است(۱).

با توجه به اهمیت خون سالم به عنوان یک ثروت ملی و نقش بی‌بدیل آن در درمان و تأمین سلامت بیماران، تلاش مستمر و همه جانبه در راستای تأمین خون سالم و دسترسی مؤثر به فرآورده‌های خونی، تربیت داوطلبان اهدای خون آگاه و ایثارگر و حفظ جمعیت اهداکنندگان مستمر خون، ضرورت دایمی است. بنابراین مهم‌ترین هدف سازمان انتقال خون، فراهم آوردن خون و فرآورده‌های خونی سالم و کافی و به کارگیری راه‌کارهایی جهت کاهش خطر عفونت‌های منتقله از طریق انتقال خون می‌باشد(۲). علی‌رغم آزمایش های غربالگری بر روی کیسه‌های خون اهدایی از نظر وجود بیماری‌های قابل انتقال از طریق خون و فرآورده‌های خونی هم‌چون هپاتیت، ایدز و سیفلیس، احتمال منفی بودن نتایج آزمایش ها در زمانی که فرد اهداکننده در هنگام اهدای خون در فاز پنجره از مرحله ابتلا به بیماری باشد، وجود دارد. بنابراین علاوه بر معاینه و مشاوره، گزینش اهداکنندگان از میان جمعیت‌های کم خطر جامعه اهمیت بسزایی دارد(۳). لذا به کارگیری روش‌های صحیح جهت رسیدن به این هدف مهم که همان دستیابی به سلامت خون می‌باشد و در پی انتخاب و حفظ اهداکنندگان سالم تأمین می‌گردد، از اولویت‌های اساسی سازمان‌های انتقال خون می‌باشد(۴). مطالعه‌های آماری نشان می‌دهند علی‌رغم این که بانوان تقریباً بیش از نیمی از جمعیت کل کشور را تشکیل داده‌اند، با این حال مشارکت آن‌ها به عنوان اهداکننده خون بسیار پایین‌تر از حد انتظار است. زنان در مقایسه با مردان، جمعیت کم خطر جامعه محسوب می‌شوند زیرا که احتمال رفتارهای پر خطر و آلودگی‌های ویروسی در ارتباط با مواجهات شغلی در آن‌ها در مقایسه با مردان به نسبت کمتر است(۶، ۵). از سوی دیگر از آن جا که زنان بیش از نیمی از جمعیت جامعه را به خود اختصاص می‌دهند، لذا ترغیب بیشتر ایشان در اقدام به اهدای خون، امری ضروری محسوب می‌شود. این در حالی است که در آذربایجان شرقی زنان تنها ۲/۷۳٪ از اهداکنندگان خون را شامل می‌شوند و میانگین کشوری نسبت مشارکت زنان در امر اهدای خون به مردان، ۱ به ۹ است، در حالی که در کشورهای توسعه یافته، میزان مشارکت تا ۵۵٪ می‌رسد(۷، ۳). بنابراین قبل از سرمایه‌گذاری و تدوین برنامه‌های بلند مدت جهت ترغیب بیشتر بانوان در امر اهدای خون، ابتدا باید وضعیت آگاهی، نگرش، باورها و عواملی که مانع اهدای خون در آن‌ها می‌شود شناسایی و بررسی گردد. لذا به کارگیری برنامه‌های دقیق و طولانی مدت در عرصه جذب و حفظ اهداکنندگان سالم در این استان نیاز است تا مطالعه‌های بنیادین و پایه در سطح جامعه صورت پذیرد و با شناسایی نقایص احتمالی و مشکلات موجود در گام نخست، در صدد رفع آن‌ها برآییم.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی بود که بر روی ۲۵۰ نفراز کارمندان زن دانشگاه علوم پزشکی تبریز در محدوده سنی ۲۴ تا ۵۷ سال انجام شد. معیار ورود به مطالعه، کارمند خانم شاغل در دانشگاه علوم پزشکی تبریز بود که مایل به شرکت در مطالعه باشند. نحوه جمع‌آوری داده‌ها در مطالعه، به صورت سرشماری بود و همه کارمندان خانمی که مایل به شرکت در مطالعه بودند، وارد شدند. پرسشنامه شامل سؤالاتی در زمینه عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون (۵ سؤال)، موانع موجود در مشارکت در امر اهدای خون(۱۰ سؤال) و هم‌چنین سؤالاتی که

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

مشخص‌کننده آگاهی جامعه مورد مطالعه از شرایط اهـدای خون می‌باشد(۸ سؤال) بود. نحوه نمـره‌دهـی بـه سـؤالات پاسخ داده شده بدین صورت بود که به عنـوان مثـال بـرای ارزیابی عوامل مؤثر در مشارکت زنان در امر اهدای خـون، به سوال "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمنـدان بـه خون به عنوان عملی انسان دوستانه" در صورت پاسخ بلی، امتیـاز ۱ و در صـورت پاسـخ خیـر، امتیـاز ۰ داده شـد و هم‌چنین در بخش ارزیـابی موانـع موجـود در امـر اهـدای خون نیز در صورتی که شرکت‌کننده به هر یک از سـؤالات پاسخ بلی داده باشـد، امتیـاز ۱ و در صـورت پاسـخ خیـر، امتیاز ۰ تخصیص داده شد. در بخش ارزیابی میزان آگاهی، به ازای هر پاسخ صحیح، امتیاز ۱ و هر پاسخ غلط، امتیاز ۰ تعلـق گرفـت. سـپس جهـت محاسـبه امتیـاز متغیرهـای مشارکت، موانع و آگاهی، میانگین سؤالات مرتبط با هریک از این حیطه‌ها بـه دسـت آمـد کـه در دامنـه ۰ تـا ۱ قـرار می‌گرفت. برای ارزیابی بهینه‌تر از نمرات، نیاز بود که دامنه نمرات برای گزارش‌دهی در محـدوده ۱۰۰-۰ قـرار گیـرد، مـثلا امتیـازات مربـوط بـه متغیرهـای مشـارکت، موانـع و آگاهی، در گزارش آن‌ها در محدوده ۱۰۰-۰ گزارش شـود. برای این منظور، امتیازات خام(در دامنه ۱-۰) در عدد ۱۰۰ ضرب شد که در این صورت دامنه حاصل بـرای امتیـازات بین ۰ تا ۱۰۰ قرار گرفت.

برای تنظیم پرسشـنامه از پرسشـنامه مطالعـه جـوادزاده شهشهانی استفاده شد که روایی و پایایی آن تأیید شده بـود ولی از آن جا که چند سـؤال حـذف و چنـد سـؤال دیگـر اضافه شد، لذا مجدداً روایی و پایایی پرسشنامه در بررسـی با ۲۰ نمونه سنجیده شد و با α کرونبـاخ ۶۲٪ ، ۶۸٪ و ۶۵٪ به ترتیب برای مشارکت، موانع و آگاهی مـورد تاییـد قـرار گرفت(۸).

برای تعیین حجم نمونه، اطلاعـات اولیـه بـرای هـدف اصلی مطالعه شامل؛ رابطه آگاهی و موانـع موجـود در امـر اهدای خون با مشارکت در اهـدای خـون بـر اسـاس یـک مطالعه مقدماتی با ۳۰ نمونه به دست آمـد(کمتـرین مقـدار همبستگی برابر ۰/۲ معادل بیشترین تعداد نمونه). با در نظر گرفتن ضریب اطمینـان ۹۵٪ و تـوان آزمـون ۹۰٪، حـداقل حجم نمونه تقریباً حدود ۲۵۰ مورد برآورد شد.

پس از کسب رضایت کتبی از طریق تکمیل رضـایتنامه، شرکت کنندگان وارد مطالعه شدند. در این مطالعه اطلاعات شخصی شرکت‌کنندگان وارد مطالعه نشد و صرفاً اطلاعات کلی مورد مطالعه قرار گرفت و شـرکت‌کننـده در صـورت عـدم تمایـل بـه ادامـه مطالعـه در هـر مرحلـه از مطالعـه می‌توانست از مطالعه خارج گردد.

پـس از توزیـع پرسشـنامه‌هـا و جمـع‌آوری اطلاعـات اسـتخراج شـده از سـؤالات، داده‌هـا وارد نـرم‌افـزار SPSS نسـخه ۲۶ شـد. بـرای بررسـی رابطـه‌هـا، از آزمـون‌هـای همبستگی پیرسون، تی مستقل، تحلیل واریانس یک طرفه و رگرسـیون اسـتفاده گردیـد. در همـه تحلیـل‌هـا، ۰/۰۵ >p معنادار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

این مطالعه بر روی ۲۵۰ نفر از کارمندان زن دانشـگاه علوم پزشکی تبریز انجام گرفت که میانگین سنی آن‌ها بـین ۹/۷ ± ۳۹/۳ سال بود. از این تعداد ۱۷۸ نفر(۷۱/۲٪) متأهل و مابقی مجـرد بودنـد. ۳۹ نفـر(۱۵/۶٪) دارای تحصـیلات فوق دیپلم و پایین‌تر، ۱۲۸ نفر(۵۱/۲٪) لیسـانس و ۸۳ نفـر (۳۳/۲٪) فـوق لیسـانس یـا دکتـرا بودنـد. هـیچ کـدام از شرکت‌کنندگان مطالعه سابقه اهدای خـون نداشـتند(جدول ۱). به این صورت که بیشتر افـراد یعنـی ۲۳۴ نفـر(۹۳/۶٪) "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان بـه خـون بـه عنوان عملی انسان دوسـتانه" را بـه عنـوان عامـل مـؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند و تعداد کمتـری یعنی ۱۱۹ نفر(۴۷/۶٪) "ارتقای وضعیت جسـمی خـود" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنـوان کردند. به علاوه بر اساس اظهارات شـرکت‌کننـدگان، هـیچ یک از آن‌ها سابقه اهدای خون نداشتند.

هم‌چنین در رابطه بـا ارزیـابی فراوانـی پاسـخ‌دهـی بـه سؤالات پیرامون موانع عدم مشارکت در امر اهـدای خـون، بیشتر افراد یعنی ۲۰۳ نفر(۸۱/۲٪) "ابتلا به کـم خـونی" و کمترین افـراد یعنـی ۷۶ نفـر(۳۰/۴٪) "عـدم دسترسـی بـه پایگاه‌های انتقال خون" را به عنوان موانـع عـدم مشـارکت عنوان نمودند(جدول ۲).

بیشتریـن میـزان آگاهـی در خصوص "حجم یک واحد

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

خون کامل اهـدایی"در ۱۰۵ نفـر (۴۲٪) و کمتـرین میـزان آگـاهی در مـورد ایـن کـه "چـه آزمـایش‌هـایی بـر روی خون‌های اهدایی انجام می‌شـود" ۱۸ نفـر (۷/۲٪) ارزیـابی گردید(جدول ۳).

جدول ۱: عوامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون

	درصد	تعداد
مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه	۹۳/۶	۲۳۴
به عنوان انجام وظیفه دینی می‌دانم	۶۳/۲	۱۵۸
به عنوان انجام وظیفه ملی می‌دانم	۶۹/۶	۱۷۴
احساس آرامش روحی و روانی دارم	۷۸/۸	۱۹۷
به دلیل ارتقای وضعیت جسمانی خودم	۴۷/۶	۱۱۹

جدول ۲: موانع عدم مشارکت در امر اهدای خون

	درصد	تعداد
دچار کم خونی می‌شوم	۸۱/۲	۲۰۳
مخالفت والدین یا همسر	۳۹/۲	۹۸
ترس از سرنگ و آمپول و فرآیند اهدای خون	۵۰/۰	۱۲۵
عدم اطلاع از شرایط اهدای خون	۵۴/۰	۱۳۵
عدم دسترسی آسان به پایگاه‌های انتقال خون	۳۷/۲	۷۶
ترس از عوارض جانبی اهدای خون	۳۳/۶	۸۴
ترس از ابتلا به ایدز	۵۸/۰	۱۴۵
به عقیده‌ام اهدای خون منجر به ضعف بدنی می‌شود	۶۶/۴	۱۶۶
سیکل ماهانه مانعی در امر اهدای خون است	۶۵/۲	۱۶۳
ترس از نتایج آزمایش‌های قبل از اهدای خون	۶۶/۴	۹۳

هم چنین بر اساس یافته‌های توصیفی مربوط به امتیازات مشارکت، موانع و آگاهی، میانگین(انحراف معیار) این متغیرها به ترتیب۷۰/۶ (۲۲/۶)، ۵۰/۲ (۲۲/۹) و ۲۶/۴ (۱۱/۷) به دست آمد. به عبارت دیگر امتیاز عوامل مؤثر در مشارکت افراد بالاتر از حد متوسط(بالاتر از ۵۰)، امتیاز موانع در امر اهدای خون در حد متوسط و امتیاز آگاهی پایین‌تر از حد متوسط بود.

جدول ۳: بررسی سطح آگاهی بانوان از شرایط اهدای خون

	درصد	تعداد
اهداکننده مستمر به چه کسی گفته می‌شود؟	۱۲/۰	۳۰
حداقل سن مناسب اهدای خون چه قدر است؟	۲۹/۲	۷۳
حداکثر سن مناسب اهدای خون چه قدر است؟	۳۶/۸	۹۲
حداقل وزن مناسب اهدای خون چه قدر می‌باشد؟	۱۹/۲	۴۸
حجم یک واحد خون کامل اهدایی چه قدر می‌باشد؟	۴۲/۰	۱۰۵
چه آزمایش‌هایی که بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌شوند؟	۷/۲	۱۸
مدت زمان متوسط خونگیری چه قدر می‌باشد؟	۳۷/۶	۹۴
دفعات اهدای خون توسط بانوان در سال چه تعداد می‌باشد؟	۲۶	۶۵

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیر آگاهی با عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون رابطه معکوس و معناداری داشت(p=۰/۰۰۳) ولی متغیر موانع با مشارکت رابطه معناداری نداشت(جدول ۴). علاوه بر این نتایج نشان داد که سطح تحصیلات با مشارکت رابطه مستقیم و معناداری داشت(p=۰/۰۱۲).

جدول ۴: رابطه عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون با موانع عدم مشارکت، آگاهی جامعه مورد مطالعه و سطح تحصیلات

	B (SE)	p value
موانع عدم مشارکت در اهدای خون	۰/۰۴ (۰/۰۶۲)	۰/۵۱۵
آگاهی جامعه مورد مطالعه	-۰/۱۹۴ (۰/۰۶۵)	۰/۰۰۳
سطح تحصیلات	۵/۳۰۸ (۲/۱۰۵)	۰/۰۱۲

نتایج حاصـل از آزمـون T مسـتقل، در بررسـی ارتبـاط وضعیت تأهل با امتیاز آگاهی، امتیاز موانع عـدم مشـارکت در اهدای خون و امتیاز عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون نشان داد که هـیچ کـدام بـا تأهـل ارتبـاط معنـاداری

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

نداشتند. هم‌چنین بر اساس نتایج تحلیل واریانس، ارزیابی رابطه سطح تحصیلات با امتیاز آگاهی نشان داد که این متغیر با امتیاز آگاهی ارتباط معناداری نداشت. اما با امتیاز حاصل از ارزیابی موانع عدم اهدای خون رابطه معکوس و معناداری نشان داد(p=۰/۰۱۷). بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه، بیشتر افراد ترس از ابتلا به کم خونی را مانعی در مشارکت در اهدای خون عنوان کردند و هم‌چنین ضعف بدنی به دنبال اهدای خون و یا ترس از نتایج آزمایش‌ها(نگرانی از احتمال مثبت شدن آزمایش‌هایی از قبیل ایدز و...) به ترتیب دیگر موانعی بود که از سوی بانوان به عنوان مانع مشارکت آن‌ها در امر اهدای خون عنوان گردید.

بحث

از آن جایی که با مسأله افزایش احتمال عفونت‌های منتقله از راه انتقال خون مواجه هستیم، لذا تلاش در جذب اهداکنندگانی که از این نظر در معرض خطر کمتری هستند، هدف اصلی در راستای تامین منابع خونی سالم محسوب می‌شود. در اکثر کشورها زنان جامعه منابع بزرگ، سالم و بالقوه مؤثر و ارزشمندی در زمینه اهدای خون هستند، لذا شناسایی و ترغیب آن‌ها به اهدای خون باید از اهداف اصلی و کلان سازمان‌های انتقال خون محسوب شود.

به طور خلاصه، این مطالعه نشان داد که بیشتر افراد، "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه" را به عنوان عامل مؤثری در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند. و تعداد کمتری "ارتقای وضعیت جسمی خود" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند.

پیرامون موانع عدم مشارکت در امر اهدای خون، بیشتر افراد "ابتلا به کم خونی" و کمترین افراد "عدم دسترسی به پایگاه‌های انتقال خون" را به عنوان موانع عدم مشارکت عنوان نموده‌اند. بیشترین میزان آگاهی در خصوص "حجم یک واحد خون کامل اهدایی" و کمترین میزان آگاهی در مورد "چه آزمایش هایی بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌شود" ارزیابی گردید. عوامل مؤثر در مشارکت افراد بالاتر از حد متوسط (بالاتر از ۵۰)، امتیاز موانع در امر اهدای خون در حد متوسط و امتیاز آگاهی از شرایط اهدای خون پایین‌تر از حد متوسط بود.

نتایج نشان داد که متغیر آگاهی از شرایط اهدای خون با عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون رابطه معکوس و سطح تحصیلات با مشارکت رابطه مستقیم و معناداری داشت. هم‌چنین سطح تحصیلات با امتیاز موانع عدم اهدای خون رابطه معکوس و معناداری نشان داد. سایر روابط مورد بررسی در این مطالعه معنادار نبودند. اگر چه در مطالعه شهشهانی و همکاران، نتایج مطالعه نشان داده بود که بین عملکرد بانوان و متغیر آگاهی ارتباط مستقیمی وجود داشت که با افزایش آگاهی، تعداد دفعات اهدای خون نیز افزایش می‌یابد(۹).

هم‌چنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که ۲۳۴ نفر (۹۳/۶٪) "مشارکت در نجات جان بیماران و نیازمندان به خون به عنوان عملی انسان دوستانه" را به عنوان عامل مؤثر در مشارکت در امر اهدای خون عنوان کردند و در مقابل افراد کمتری "ارتقای وضعیت جسمی خود" را به عنوان عامل مؤثر در اهدای خون مطرح نمودند. نتایج حاصل از این بخش به میزان زیادی با مطالعه عنایت الهی و همکارانش منطبق بود زیرا که در مطالعه آن‌ها مهم‌ترین انگیزه اهدای خون، نوع دوستی برآورد شده بود(۹). بر اساس نتایج موجود می‌توان گفت اعتقاد بیشتر شرکت‌کنندگان به عملی انسان دوستانه بودن است در حالی که هیچ یک از افراد شرکت‌کننده، سابقه اهدای خون نداشتند. به نظر می‌رسد دلایل مهم دیگری در ارتباط با عدم اهدا وجود دارد که احتمال می‌رود شامل عدم آگاهی از فرآیند اهدای خون و یا سایر موانع و عوامل بازدارنده موجود در مشارکت بانوان در اهدای خون باشد. مطالعه حسن‌زاده و همکاران در این رابطه نشان داده است که نوع نگرش افراد به مقوله اهدای خون با قصد اهدای خون ارتباط معناداری دارد(۱۰). از دیگر عوامل مؤثر در اهدای خون می‌توان به نتایج حاصل از مطالعه نریمانی و همکارانش اشاره کرد که بیانگر حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی بوده و این نتایج تا حدودی در مقوله نوع دوستی موازی با نتایج مطالعه ما بود(۱۱). هر چند در برخی مطالعه‌های دیگر، انگیزه و نگرش اهداکنندگان به مذهب،

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

فرهنگ و میزان سواد وابسته است(۱۲).

پس در نظر گرفتن امر اهدای خون به عنوان عملی انسان دوستانه، خود عامل مهمی در ترغیب افراد به مبادرت به اهدای خون می‌باشد زیرا که تعالی روح بشری در کمک به هم‌نوع و نوع دوستی است لذا متمرکز شدن بر این جنبه می‌تواند کمک بسیار زیادی در افزایش جذب اهداکنندگان سالم در جمعیت بانوان داشته باشد.

در این مطالعه و ارزیابی موانع موجود در امر اهدای خون، بیشتر افراد ترس از ابتلا به کم خونی را به عنوان مانعی در اهدای خون عنوان کرده اند که این مورد نیز منطبق بر نتایج مطالعه‌های مشابه در این زمینه است. در مطالعه منتشر شده، بیشتر افراد کم خونی را مانعی برای عدم اهدای خون می‌دانستند و نشان‌دهنده این موضوع است که باید توجه بیشتری برای تقویت آگاهی در جهت تغییر نگرش زنان جامعه در خصوص اهدای خون سالم مبذول داشت(۱۴، ۱۳). در رابطه با موانع اهدای خون، مطالعه‌های مشابه نتایج مشابهی را نشان داده‌اند که در آن‌ها علاوه بر ترس از ابتلا به کم خونی که دغدغه اصلی زنان مورد مطالعه بوده، ترس از سوزن و فرآیند خونگیری نیز به عنوان عوامل مهم در ممانعت از اهدای خون، مطرح شده‌اند (۱۶، ۱۵). در رابطه با آگاهی شرکت‌کنندگان باید گفت که متأسفانه آگاهی بانوان میانگین پایینی داشت که این خود می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد که جهت ارتقای میزان آگاهی می‌توان به فرهنگ‌سازی اساسی پیرامون ترغیب زنان به عنوان منابع اهدای خون سالم و آموزش مباحث مربوط به اهدای خون سالم توسط بانوان بدون داشتن عوارض احتمالی بیماری در آن‌ها از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی پرداخت. در این مطالعه سطح تحصیلات با عوامل مؤثر در مشارکت در اهدای خون رابطه مستقیم و معناداری داشت که نتایج ما با نتیجه مطالعه عنایت الهی و همکاران مغایرت داشت. نتایج مطالعه خدیر و همکاران نشان داده سطح تحصیلات زنانی که سابقه اهدای خون داشته‌اند در مقایسه با زنانی که سابقه اهدای خون نداشتند، به مراتب بالاتر بوده است(۱۷). هم‌چنین در مطالعه مشابه دیگری که بر روی شرکت‌کنندگان (دانشجویان دانشگاه هنگ کنگ چین) انجام شده، نتایج نشان داد که داشتن آگاهی بیشتر در رابطه با اهدای خون به مراتب موجب انگیزه بیشتر در افراد جهت مشارکت در امر اهدای خون می‌شود(۱۸). اما در مطالعه حاضر هر چند که از ۲۵۰ نفر شرکت‌کننده، هیچ کدام سابقه اهدای خون نداشتند ولی در پاسخ دادن به سؤالات پرسشنامه، جواب‌ها به گونه‌ای بوده که نشان‌دهنده ارتباط مستقیم سطح تحصیلات با تمایل به اهدای خون در شرکت‌کنندگان است.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج حاصل از این مطالعه، پایه‌ریزی آموزش‌هایی بنیادین و اطلاع‌رسانی و آموزش جهت حذف باورهای نادرست در رابطه با اهدای خون از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی و فرهنگ‌سازی درست پیرامون فرآیند اهدای خون، می‌تواند راه‌کار مناسبی جهت ترغیب بانوان به عنوان منابع سالم اهدای خون مطرح شود.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از مؤسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون به دلیل حمایت و تصویب این مطالعه با کد مصوب IR.TMI.REC.1397.011 و هم‌چنین از مساعدت رئیس مرکز تحقیقات ایمونولوژی تبریز، آقای دکتر برادران و همکاری معاونت تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی تبریز در پیشبرد بهتر این مطالعه و هم‌چنین سایر همکاران که مجری و پژوهشگران این مطالعه را یاری نموده‌اند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نماییم.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

References:

1- Fields AC, Grindonb AJ. Hemochromatosis, iron, and blood donation: a short review. Immunohematology 1999; 15(3): 108-12.
2- Tafesse TB, Gebru AA, Gobalee S, Belay GD, Belew MT, Ataro D, *et al*. Seroprevalence and diagnosis of HIV, HBV, HCV and syphilis infections among blood donors. Hum Antibodies 2017; 25(1-2): 39-55.
3- Farshadpour F, Taherkhani R, Tajbakhsh S, Gholizadeh M, Hajiani Gh, Sharifi N, *et al*. Prevalence and Trends of Transfusion-Transmissible Viral Infections among Blood Donors in South of Iran: An Eleven-Year Retrospective Study. PLoS One 2016; 11(6): e0157615.
4- Yildiz SM, Candevir A, Kibar F, Karaboga G, Turhan FT, Kis C, *et al*. Hepatitis B, Hepatitis C, Human immunodeficiency virus and syphilis frequency among blood donors: A single center study. Transfus Apher Sci 2015; 53(3): 308-14.
5- Kafi-abad SA, Rezvan H, Abolghasemi H, Talebian A. Prevalence and trends of human immunodeficiency virus, hepatitis B virus, and hepatitis C virus among blood donors in Iran, 2004 through 2007. Transfusion 2009; 49(10): 2214-20.
6- Keshvari M, Sharafi H, Alavian SM, Mehrabadi H, Zolfaghari S. Prevalence and trends of transfusion-transmitted infections among blood donors in Tehran, Iran from 2008 to 2013. Transfus Apher Sci 2015; 53(1): 38-47.
7- Bani, M, Giussani B. Gender differences in giving blood: a review of the literature. Blood Transfus 2010; 8(4): 278-87.
8- Shahshahani HJ, Yavari MT, Attar M, Ahmadiyeh MH. Knowledge, attitude and practice study about blood donation in the urban population of Yazd, Iran. Transfus Med 2006; 16(6): 403-9.
9- Enayattollahi Sh, Sohrabi M.R. Comparative study on determinants of blood donation in blood transfusion centers in Tehran and Mahabad in 2014. Sci J Iran Blood Transfus Organ 2016; 13(2): 98-105. [Article in Farsi]
10- Hasanzadeh A, Farahini F, Akbari N, Aghahosseini M, Pirzadeh A. Survey of effective factors on continuous blood donation in Isfahan province based on the theory of planned behavior. Sci J Iran Blood Transfus Organ 2013; 10(2): 182-18. [Article in Farsi]
11- Narimani M, Sadeghieh Ahari S, Esmaili Nejad A, Soleimani E. The comparison of altruistic behavior, empathetic sense, and social responsibility among voluntary and non-voluntary blood donors. Sci J Iran Blood Transfus Organ 2013; 10(2): 190-7. [Article in Farsi]
12- Alfouzan N. Knowledge, Attitudes, and Motivations towards Blood Donation among King Abdulaziz Medical City Population. Int J Family Med 2014; 2014: 539670.
13- Hashemi Tayer A, Almasi Hashiani A, Amirizadeh N, Knowledge of female students and teachers in Arak universities about safe blood donation. Sci J Iran Blood Transfus Organ 2013; 10(2): 207-11. [Article in Farsi]
14- Zucoloto ML, Gonçalez T, Menezes NP, McFarland W, Custer B, Martinez EZ. Fear of blood, injections and fainting as barriers to blood donation in Brazil. Vox Sang 2019; 114: 38-46.
15- Siromani U, Thasian T, Isaac R, Selvaraj KG, Dolly D, Joy M, *et al*. A qualitative study of identifying factors which contribute and non-contribute to voluntary blood donation through focus group discussions (fgd's) among blood donors and non-blood donors. Int J Emerg Ment Health Hum Resil 2015; 17: 337-40.
16- Basukala S, Mehrotra S, Yadav P, Shahbaz Hasnain S. A qualitative study of attitudes, motivation and perception of blood donors towards blood donation in a tertiary care hospital. Int J Indian Psychol 2015; 2: 83-91
17- Khadir M, Maghsudlu M, Gharehbaghian A, Danandeh E, Faghih H, Vafaiyan V, Nasizadeh S, Honarkaran N, Tabrizi Namini M, The evaluation of the attitude of Iranian women towards blood donation. Sci J Iran Blood Transfus Organ 2004; 1(1): 27-34. [Article in Farsi]
18- Suen LKP, Siu JY, Lee YM, Chan EA. Knowledge level and motivation of Hong Kong young adults towards blood donation: a cross-sectional survey. BMJ Open 2020; 10(1): e031865.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]

Sci J Iran Blood Transfus Organ 2020;17 (3): 218-225

Original Article

Factors influencing the Attitudes toward Blood Donation in Female Staff of Tabriz University of Medical Sciences

Mosmer V.[1,2], Moghaddam Dizaj Herik A.N.[1,2], Shokuei B.[1,2], Dadashi S.[1,2], Asghari Jafarabadi M.[3], Ardabilizadeh Sh.[1,2], Hosseinpour A.[1,2], Lotfinejad P.[4]

[1]Blood Transfusion Research Center, High Institute for Research and Education in Transfusion Medicine, Tehran, Iran
[2]Eastern Azerbaijan Blood Transfusion Center, Tabriz, Iran
[3]School of Public Health, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran
[4]Faculty of Medicine, Immunology Research Center, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran

Abstract

Background and Objectives

To encourage women to embark on blood donation, the opinions and factors that impede blood donation should be identified. The purpose of this study was to investigate factors affecting participation of women in blood donation.

Materials and Methods

In this cross-sectional study, the questionnaires were completed by 250 female staff of Tabriz University of Medical Sciences. Data were analyzed using Pearson correlation, one-way ANOVA and regression analysis.

Results

93.6% of people claimed blood donation is a humanitarian act, and 81.2% claimed "anemia" is barrier of blood donation. Regression analysis showed that there was a negative and significant relationship between knowledge and motivating factors that have impact on blood donation (p= 0.003), but barriers score did not show a significant correlation with women participation (p= 0.515). Based on the results of independent T-test, the relationship of marital status was not significant as compared with the knowledge score (p = 0.834), with the barriers score (p= 0.434), and with that of motivating factors (p = 0.615). Education level has not significantly correlated with the knowledge score (p = 0.510) but there was a significant negative correlation with barriers variable in blood donation (p = 0.17).

Conclusions

According to the results, most of the participants in this study considered fear of anemia and fear of test results as barrier of blood donation. Therefore, establishing basic education and training programs to eliminate the wrong beliefs about blood donation would help encourage women as healthy sources of blood donors.

Key words: Blood Donation, Women, Attitude, Donors

Received: 17 Feb 2020
Accepted: 6 Jul 2020

Correspondence: Lotfinejad P., PhD of Immunology. Faculty of Medicine, Immunology Research Center, Tabriz University of Medical Sciences.
Postal Code: 5165665811, Tabriz, Iran. Tel: (+9841) 33282541; Fax: (+9841) 33282541
E-mail: *p.lotfinezhad@gmail.com*

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-11-18]